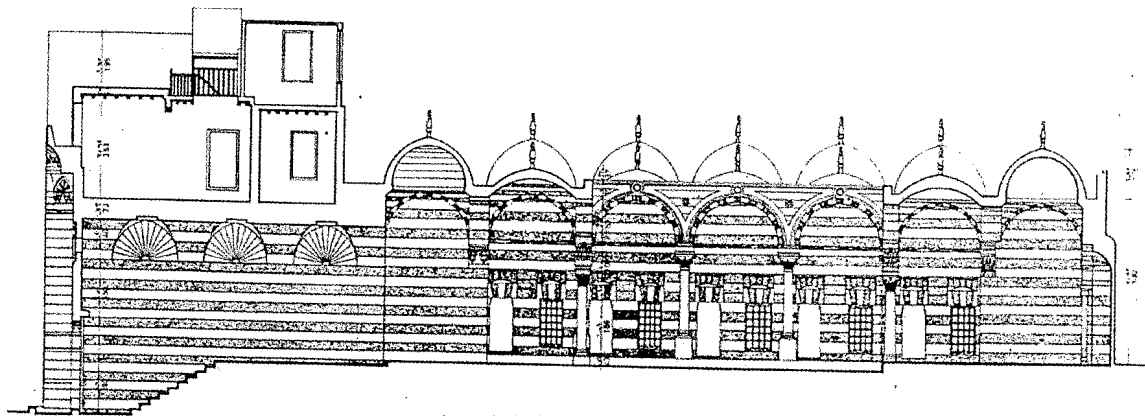

(١٢)
المدرسة السليمانية
أو
(التيكية السليمانية)

رقم الأثر: ٢٢٥ التاريخ: ١٥٤٣/هـ-١٥٤٣

الموقع: ١١، ١٣ شارع السروجية.

قطاع في المدرسة السليمانية

خلاو مسكونة بال دراويش القادرية وبها ضريح الشيخ رسول القادري وضريح ابراهيم التبتل القادري وشعائرها مقامة من ريع أطيانها لأن لها خمسة وعشرين فدانا بمديرية الجيزة لا غير".

وتعتبر السليمانية أول مدرسة في مصر من حيث تخطيطها، وهي متأثرة بالعمارة العثمانية، وتتكون من صحن مكشوف مربع تحديق به الأروقة من كل جهة، وخلفها غرف الطلبة، والجميع مسقوف بقباب، وهي مرتفعة عن أرض الشارع، ويصعد إليها بدرج من داخل مدخلها العمومي بشارع السروجية، وهو مدخل على أسلوب المداخل المصرية المملوكية. أما واجهتا المدرسة فالواجهة الغربية الرئيسية يتوسطها المدخل وبأسفلها دكاكين على جانبي المدخل وبعلوها مساكن^(١).

طلب قومسيون لجنة حفظ الآثار العربية سنة ١٨٩٤م درجها ضمن الآثار العربية^(٢)، واقترح القسم الفني في عام ١٩٠٩م^(٣) ما يلي:

" إن القسم الذي يهم للجنة هو الواجهات الخارجية والداخلية (وجهات الألوان) وعقود وجوانب الصحن أما باقي الأجزاء فللدويان^(٤) أن يجري فيها ما يشاء من الأعمال"^(٥).

وقد ورد هذا الأثر في الخطط كما يلي: ^(٥) "تكية السليمانية هي بشارع السروجية عن شمال الذهاب إلى الصليبية عمّرها الأمير سليمان باشا في سنة عشرين وتسعمائة كما وجد في تقارير مشايخها وكان أصلها مدرسة تعرف بمدرسة سليمان باشا ثم صارت تكية وبها

(١) لجنة حفظ الآثار العربية، الكراسة ١١ ص ٣٩.

(٢) لجنة حفظ الآثار العربية، الكراسة ٢٦ ص ١٠٩.

(٣) الخطط التوفيقية، ج ٦ ص ٥٦.

(٤) لجنة حفظ الآثار العربية، الكراسة ٢٦ ص ١٠٩.

(٥) الخطط التوفيقية، ج ٦ ص ٥٦.

(٦) انظر صورة قديمة للقسم الشمالي من الواجهة في كتاب: مصر في عدسات القرن التاسع عشر، الصورة ٧٧، طبع إرسكا، اسطنبول سنة ٢٠٠١م. وانظر الصورة المرفقة عن لجنة حفظ الآثار.

1825^c

136

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI

MISİR'DA OSMANLI DEVRİ MİMARİSİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Abdüsselâm ULUÇAM

HAZIRLAYAN
Ahmet Ali BAYHAN

VAN - 1997

KATALOG NO : 5.2.1.
YAPININ ADI : SÜLEYMAN PAŞA MEDRESESİ¹
BULUNDUĞU YER : Kahire / Surûcuyi Caddesi'nde² bulunmaktadır³ (Çiz. 2).
TESCİL NO : 225
RESİM : 373-377
ÇİZİM : 48
İNCELEME TARİHİ : 28.12.1995

TARİHÇESİ: Taçkapısındaki kitabesine göre 950/1543 yılında Emir Süleyman Paşa⁴ tarafından yaptırılmıştır.⁵ Evliya Çelebi yapıdan "Rum tarzındadır, kargir kubbeli avlusunda abdesthanesi vardır." biçiminde bahsetmektedir.⁶ 1992 depreminde zarar görmüştür. Kuzeybatı cephesi ahşap desteklerle ayakta kalabilmektedir.

KİTABELER: Kuzeybatı yönündeki portalinde dört satırlık Arapça kitabe mevcuttur⁷ (K.1, Res. 375).

1. هذه المدرسة الشريفة انشأها في دولة السلطان الاعظم - و الخاقان المعظم مولى ملوك العرب والعجم كاسر الرقاب الاكاسرة - قاع اعناق الفرعنة الغازى فى سبيل الله المجاهد فى اعلاء كلمة - الله مفخر سلاطين آل عثمان السلطان سليمان خان ابن السلطان - سليم خان ايدالله دولته و ايد شوكته الذى قيام الساعة و ساعة القيام الجناب العالى و لمقرا لسامى معظم اركان الدولة و منظم اعيان - الشوكة صاحب السيف و القلم مدبرا امور جمهور الامم مولانا - الوزير الاعظم سليمان باشا يسره الله لما يشاء فى سنة خمسین و تسعمائة من الهجرة النبوية تقبل الله منه قبولا حسنا و ترحم الله من قال آمين.

Okunuşu: Hazihi'l-medresetü's-şerîfetü enşehâ fi devleti's-sultânî'l-'azam ve'l-hâkânî'l-muazzam mevlâ mülûki'l-arabi ve'l-acem kâsîru'r-rikâbi'l-ekâsirati kâmi'u e'nâkî'l-fi-râ'unati el-gâzi fi sebîli'l-lâhi el-mücâhidu fi i'lâi kelîmeti'l-lâhi mefharu selâtini âli Osmâne es-sultan Süleyman Han ibni's-sultan Selim Han eyyede'l-lâhü devletehü ve eyyede şevketehü ilâ kıyâmî's-sâ'ati ve sâ'ati'l-kiyâmi el-cenâbü'l-'âli ve li-makarri's-sâmi muazzımı erkânî'd-devleti ve munazzımı 'ayâni's-şevketi sâhibü's-seyfi ve'l-kalemi müdebbîran ümûra cumhûri'l-ümemi Mevlânâ el-Vezîru'l-'azam Süleyman Paşa yesserehü'l-lâhü limâ yeşâü fi seneti hamsine ve tis'u mietin mine'l-hicrati'n-nebeviyyeti tekabbela'l-lâhü minhü kabûlen hasenen ve terhamü'l-lâhü men kâle âmin.

Türkçe Anlamı:

Bu medrese-i şerifeyi Sultan-ı Azam, Hakan-ı Muazzam, Acem ve Arap Meliklerinin efendisi, kısıraların boynunu kıran, firavunların boynunu vuran, Allah yolunda gazi, ilâ-i kelimatullah da mücahid, Osmanlı sultanlarının övünç kaynağı Sultan Selim Han oğlu Süleyman Han'ın -Allah onun devletini ve

¹ Yapı medrese olmasına rağmen bazı kaynaklarda "Süleymaniye Tekkesi" biçiminde geçmektedir. A. P. Mübarek; el-Hıtatü't-Tevfikıyyeti'l-Cedîdeti li-Mısra'l-Kahirati, VI, Bulak (1987) 161; S. M. Muhammed; Mesacidu Mısır ve Evliyâuhâ's-Sâlihün, V, Kahire (1983) 95; C. Williams; Islamic Monuments in Cairo, Cairo (1985) 113; D. B. Abouseif; Islamic Architecture in Cairo, Cairo (1996) 158; Fihrisu'l-Âsâr., s.5. Ancak Evliya Çelebi medrese olarak zikretmektedir. Bkz. E. Çelebi; Seyahatname (Çev. M. Çevik), X, İstanbul (1993) 310.

² Davudiye Caddesi Kapısı'ndan başlayan bu cadde, Hilmiye Caddesi'nin evvelinde son bulmaktadır. Mübarek, a.g.e., II, s.138.

³ Mübarek, a.g.e., II, s.144; Williams, a.g.y.

⁴ Süleyman Paşa ile ilgili bilgi için bkz. s.25 (dn.20).

⁵ A. Atia; Osmanlı Döneminde İstanbul ile Kahire Arasında Mimari Etkileşimler (İst. Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, 1994) 90; M. S. Briggs; Muhammedan Architecture In Egypt and Palastine, New York (1974) 137-138; Abouseif, a.g.e., 1996, s.158-160; Fihrisu'l-Âsâr., s.5; Muhammed, a.g.y.; Williams, a.g.y.

⁶ E. Çelebi, a.g.e., X, s.310.

⁷ Atia, a.g.e., s.91.

Islamwissenschaftliche Quellen und Texte
aus deutschen Bibliotheken.

begründet
von
Klaus Schwarz

herausgegeben
von
Gerd Winkelhane

KLAUS SCHWARZ VERLAG · BERLIN

Islamwissenschaftliche Quellen und Texte
aus deutschen Bibliotheken.

BAND 6

Ahmed M. El-Masry

**Die Bauten von Hādīm
Sulaimān Pascha (1468–1548)**

nach seinen Urkunden
im Ministerium für Fromme Stiftungen in Kairo

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	80125
Tas. No:	724.962 MAS.B

KLAUS SCHWARZ VERLAG · BERLIN · 1991

vi

Die Bauten von Sulaimān Pascha

Inhaltsverzeichnis :

Vorwort.....	i
Erläuterungen zur Umschrift und zur Aussprache.....	ii - iii
Glossar	iv - v
Inhaltsverzeichnis.....	vi - ix
Einleitung	1 - 2
1 Zur Geschichte.....	3 - 15
1.1 Gründe für den Konflikt und die Eroberung von Ägypten.....	4 - 8
1.2 Die Schlacht von Marğ Dābiq 1516.....	8 - 10
1.3 Ägypten nach der osmanischen Eroberung.....	10 - 11
1.4 Die osmanischen Statthalter vor Hādīm Sulaimān	11 - 12
1.5.1 Hādīm Sulaimān Pascha.....	12 - 13
1.5.2 Die Expedition von Hādīm Sulaimān nach Indien	13 - 14
1.5.3 Die Expedition von Hādīm Sulaimān nach Nubien	14
1.5.4 Seine zweite Amtszeit in Ägypten	14
1.5.5 Hādīm Sulaimān Pascha in Istanbul	15
1.5.6 Die Absetzung von Hādīm Sulaimān Pascha	15
2 Die Stiftung von Sulaimān Pascha in Ägypten.....	16 - 36
2.1 Die Dokumentensammlung von Sulaimān Pascha	16 - 32
2.2 Eine Bau- und Stiftungsurkunde	32 - 33
2.3 Die Verwaltung der Stiftung.....	33 - 35
2.4 Die Handwerker der Stiftung.....	35 - 36
3 Die Moscheen.....	37 - 107
3.1 Die Moschee auf der Zitadelle aus dem Jahre 935/1528	37 - 104
3.1.1 Der Name der Moschee.....	38
3.1.2 Beschreibung des Baukomplexes.....	38 - 87
3.1.2.1 Die Außenmauer	38 - 39
3.1.2.2 Die Moschee	39 - 81
3.1.2.3 Das Mausoleum.....	81 - 84
3.1.2.4 Die Waschräume.....	85 - 86
3.1.2.5 Die Schule (Kuttāb)	86 - 87

Die Bauten von Sulaimān Pascha

vii

3.1.3 Die Beschreibung des Gebäudes in der Urkunde.....	88 - 95
3.1.4 Die wechselseitige Beeinflussung zwischen diesem Gebäude und anderen Bauten in Ägypten.....	96 - 97
3.1.5 Die Bediensteten der Moschee.....	97 - 104
3.2 Die Moschee von Sulaimān Pascha in Bülāq.....	104 - 107
3.2.1 Beschreibung der Moschee.....	104 - 105
3.2.2 Die Beschreibung der Moschee in der Urkunde.....	105 - 107
4 Die Madrasa von Sulaimān Pascha, genannt Takīya as-Sulaimānīya.....	108 - 119
4.1 Die Angestellten in einer ägyptischen Madrasa zur osmanischen Zeit.....	109 - 111
4.2 Die Ordnung in der Madrasa.....	111 - 112
4.3 Die Bauteile einer osmanischen Madrasa in Ägypten.....	112 - 113
4.4 Die Madrasa von Sulaimān Pascha.....	114 - 119
4.4.1 Die Beschreibung der Madrasa.....	114 - 117
4.4.2 Die Gründungsschrift.....	117 - 118
4.4.3 Die wechselseitige Beeinflussung zwischen diesem Bau und anderen Gebäuden in Kairo.....	129 - 130
5 Die Bauten für die Sufis. Die Zāwiya von Šaiḥ Suʿūd.....	120 - 130
5.1 Die Takīya in Ägypten zur osmanischen Zeit.....	120
5.1.1 Die Bauteile einer osmanischen Takīya in Ägypten.....	120 - 123
5.1.2 Die Ordnung in der osmanischen Takīya in Ägypten.....	123
5.2 Die ägyptische Zāwiya zur osmanischen Zeit.....	124
5.2.1 Der Stil der osmanischen Zāwiya in Ägypten.....	124
5.2.2 Die Bediensteten einer osmanischen Zāwiya in Ägypten.....	125 - 126
5.2.3 Die Ordnung in der Zāwiya.....	126 - 127
5.2.4 Die Bauteile einer osmanischen Zāwiya in Ägypten.....	127
5.2.5 Die Zāwiya von Šaiḥ Suʿūd.....	127 - 130
5.2.5.1 Die Funktion dieser Zāwiya.....	127 - 128
5.2.5.2 Die Beschreibung der Zāwiya in der Urkunde.....	128 - 129
5.2.5.3 Der heutige Zustand der Zāwiya.....	130
6 Die Handelsanlagen.....	131 - 143
6.1 Der Stil der Handelsanlagen.....	131